

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

O'ZBEKISTONDA AGRAR SOHADA HIMOYA O'RMONLARINI BARPO ETISHNING AHAMIYATI

Abdumalikov Sherxon Husanxonovich

Namangan davlat universiteti Biotexnologiya fakulteti

Dorivor o'simlikarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi mutaxassisligi

Annotatsiya. *Mazkur tezisda O'zbekiston Respublikasida agrar sohaning ekologik barqarorligini ta'minlashda himoya o'rmonlarining ahamiyati, ularni barpo etishning asosiy yo'nalishlari hamda samaradorlik omillari tahlil qilinadi. Shuningdek, mamlakatning tabiiy-iqlim sharoitiga mos daraxt turlari tanlovi va "Yashil makon" dasturining o'rni yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *agroo'rmonchilik, himoya o'rmoni, shamol eroziyasi, ekologik barqarorlik, Yashil makon, o'rmon xo'jaligi.*

Kirish

O'zbekiston agrar sohasi uchun iqlim va tabiiy sharoitlar murakkab bo'lib, bu yerda qurg'oqchilik, shamol eroziyasi va cho'llanish jarayonlari faol kechadi. Bunday holatda yer resurslarini muhofaza qilish va ekin maydonlarining hosildorligini barqaror saqlash uchun agroo'rmonchilik choralari muhim hisoblanadi. Himoya o'rmonlarini barpo etish agrar ishlab chiqarishda nafaqat eroziyaga qarshi, balki ekologik muvozanatni tiklovchi omil sifatida ham katta ahamiyatga ega.

Asosiy qism

1. Himoya o'rmonlarining mohiyati va turlari

Himoya o'rmonlari – bu tabiiy yoki sun'iy yo'l bilan yaratilgan, ma'lum hududni shamol, qum, suv eroziyasi va iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirlaridan saqlovchi o'rmonzor tizimidir. Ular quyidagi turlarga ajratiladi:

- Ekin maydonlari atrofidagi ihota polosalari – shamol tezligini kamaytirib, namlikni ushlab qoladi;
- Daryo, kanal va suv omborlari bo'yidagi himoya daraxtzorlari – suv resurslarini muhofaza qiladi;
- Cho'l va qumli hududlardagi o'rmonlar – deflyatsiya va cho'llanish jarayonlarini sekinlashtiradi;
- Yo'lbo'yi va aholi punktlari atrofi o'rmonlari – mikroiqlimni yaxshilaydi, changni kamaytiradi.

2. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ishlar

So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati tomonidan qabul qilingan "Yashil makon" umummilliy dasturi asosida mamlakat bo'ylab millionlab daraxtlar ekilmoqda. 2021–2024-yillar davomida 200 ming gektardan ortiq maydonda yangi o'rmonzorlar barpo etildi. Bu

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

ishlar O‘rmon xo‘jaligi agentligi, Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish qo‘mitasi hamda mahalliy hokimliklar hamkorligida olib borilmoqda.

3. Ekish uchun tavsiya etilgan daraxt turlari

O‘zbekistonning iqlimiga mos, suvga chidamli va tez o‘sovchi daraxt turlari quyidagilardir:

- Saksaul (*Haloxylon aphyllum*) – cho‘l hududlarda qumni mustahkamlaydi;
- Jiyda (*Elaeagnus angustifolia*) – sho‘rlangan yerlarda yaxshi o‘radi;
- Terak (*Populus sp.*) – sug‘oriladigan yerlarda tez o‘radi, eroziyaga qarshi samarali;
- Akatsiya (*Robinia pseudoacacia*) – tuproqni azot bilan boyitadi;
- Qarag‘ay (*Pinus sp.*) – iqlimni yumshatadi, havoni tozalaydi.

4. Himoya o‘rmonlarining iqtisodiy va ekologik foydasi

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ekin maydonlarini o‘rmon polosalari bilan himoyalash natijasida hosildorlik o‘rtacha 10–25 % ga oshadi. Shuningdek, havodagi chang miqdori kamayadi, tuproqdagi namlik saqlanadi va mikroiklim barqarorlashadi. Uzoq muddatda esa bu o‘rmonlar karbonat angidridni yutish orqali iqlim o‘zgarishini yumshatadi.

Xulosa

O‘zbekistonda agrar sohada himoya o‘rmonlarini barpo etish – bu faqat ekologik emas, balki iqtisodiy jihatdan ham foydali jarayondir. Ular yerning unumdorligini saqlaydi, hosildorlikni oshiradi va cho‘llanishning oldini oladi. Kelgusida agroo‘rmonchilikni rivojlantirish uchun ilmiy asoslangan loyiha va mahalliy sharoitga mos turlarni tanlash muhim strategik yo‘nalish bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yashil makon” umummilliy loyihasini amalga oshirish to‘g‘risidagi farmoni. — 2021 y.
2. O‘rmon xo‘jaligi agentligi hisobotlari, 2023–2024-yillar.
3. Karimov, A. va boshq. Agroo‘rmonchilik asoslari. — Toshkent: Fan, 2020.
4. FAO (2022). Sustainable forestry and land management in Central Asia.
5. Jo‘rayev, M. (2021). “Himoya o‘rmonzorlarining ekin maydonlariga ta‘siri.” Ekologiya va atrof-muhit jurnali, №4.